

Između slave i zaborava

LEA DEUTSCH, ČUDO OD DJETETA I ŽRTVA HOLOKAUSTA

Martina Bitunjac • Damir Agičić

Izložbu i tiskanje knjižice financijski su poduprli Ministarstvo kulture i medija RH, Grad Zagreb i Moses Mendelssohn Zentrum für europäisch-jüdische Studien.

Izložba je prvi put bila postavljena na Festivalu povijesti KlioFest u svibnju 2023.

UPOZNAJMO LEU DEUTSCH!

Lea Deutsch (1927–1943) bila je slavna židovsko-hrvatska dječja glumica u međuratnom razdoblju. Živjela je u centru Zagreba, zajedno s roditeljima Ivkom i Stjepanom te s mlađim bratom Aleksandrom. Do svoje 14. godine glumila je u raznim dramama, komedijama, operama i operetama. Kad su na vlast u Hrvatskoj 1941. došli ustaše, koji su po nacističkom uzoru počeli progoniti Židove, izbačena je iz škole i zabranjen joj je ulazak u kazalište.

Ubijena je u proljeće 1943. prilikom transporta u Auschwitz ili neposredno nakon dolaska u taj nacistički logor smrti. Zajedno s njome stradali su majka i brat, dok je otac uspio preživjeti Holokaust skrivajući se u jednoj zagrebačkoj bolnici.

Lein otac Stjepan Deutsch (1886-1959) bio je odvjetnik. Svojim je foto-aparatom zabilježio brojne zgode iz kćerina života i rada u kazalištu.

Lea s bratom Aleksandrom (1932-1943) od kojega se često skrivala kako bi na miru mogla učiti svoje uloge.

Leina majka Ivka, rođ. Singer (1899-1943), bila je obrazovana kućanica i ljubiteljica umjetnosti, osobito kazališta.

Lea Deutsch djetinjstvo je provela u Gundulićevoj ulici, u stanu na kućnom broju 29.

Nakon stoljetne zajedničke države s Mađarima i duge vladavine Habsburgovaca Hrvatska je od 1918. bila u sastavu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca odnosno Jugoslavije. Zagreb je postao financijski i industrijski centar jugoslavenske države s bogatom kulturnom tradicijom, napose na polju kazališne djelatnosti.

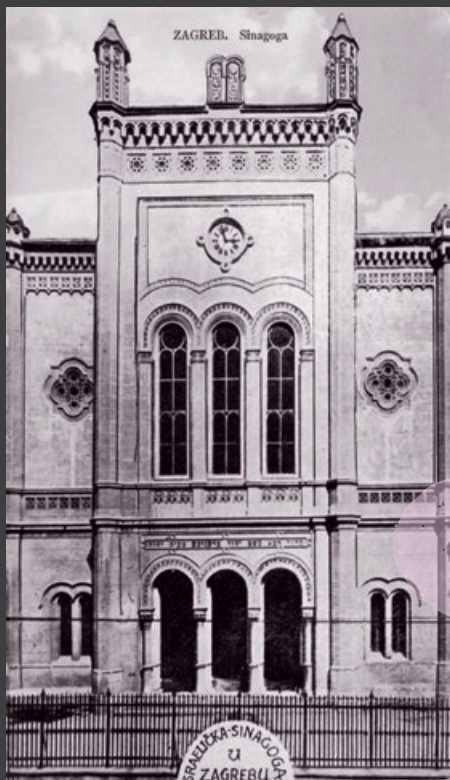

Židovi nisu činili brojčano velik dio stanovništva Hrvatske, ali su na društvenom, ekonomskom, zdravstvenom, kulturnom i obrazovnom polju igrali važnu ulogu. Živjeli su uglavnom u gradovima, osobito većima, poput Zagreba, Varaždina, Osijeka. Uvelike su bili uključeni u društveni život svoje sredine, ali su istovremeno njegovali i vlastite vjerske i kulturne običaje te židovski identitet.

Samo nekoliko dana uoči izbijanja II. svjetskog rata, u okvirima međuratne Jugoslavije, stvorena je autonomna Banovina Hrvatska. Godinu i pol kasnije, u travnju 1941, sile Osovine i njihovi saveznici napali su i podijelili Jugoslaviju.

Zagreb, Wilsonov trg, Kazalište.

Sinagoga u Zagrebu.

Leina je majka voljela ići u kazalište i družila se s mnogim umjetnicama i umjetnicima koji su prepoznali Lein talent za glumu. Lea je postala članica umjetničke skupine „Dječje carstvo“ pod vodstvom Josipa Dečija i Mladena Širole. Oni su izdavali dječji časopis *Prčalo*, vodili dječje emisije na radiju i bavili se kazalištem. Sa samo pet godina Lea je interpretirala svoju prvu ulogu kao Priska u predstavi *Graničari* Josipa Freudenreicha.

Lea Deutsch (gore desno, u zagrljaju s Ivanom Bracom Reissom) u „Dječjem carstvu“ sa svojim mladim kolegicama i kolegama (u sredini: Josip Deči i Mladen Širola).

Lea je ubrzo postala slavna glumica, bila je pravo čudo od djeteta. Ta je mala diva shvaćala svoje uloge vrlo ozbiljno i nije se ustručavala da svojim kolegama napravi scenu ako joj nešto nije odgovaralo. Iznimno dijete kazališta, u jednom je intervjuu ustvrdila da je gluma za nju kao dječja igra. Bilo joj je draže uvježbavati nove uloge nego neprestano glumiti već poznate kazališne likove.

Lein se svijet kazališta protezao od Osmanskog Carstva do čudesnih svjetova bajki. Najveća hrvatska spisateljica za djecu Ivana Brlić-Mažuranić bila je oduševljena nakon što je vidjela predstavu prema njezinu djelu *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, u kojoj je Lea glumila Gitu, a njezin glumački partner Ivan Braco Reiss igrao je ulogu Hlapića.

Leina identifikacija s različitim ulogama olakšavala joj je glumu. Proučavala je karakter svojih fiktivnih uloga jer ih je htjela razumjeti, a ne samo recitirati. Pohađala je satove pjevanja, a u plesnoj školi uvježbavala je balet, ritmiku i step. Slava svestrane glumice bila je toliko velika da su se pisala djela samo za nju – primjerice, opereta *Čudo od djeteta Tita Strozija*.

Talentirana Lea bila je moderna glumica svoga vremena, voljela je bob-frizuru i nosila frak s cilindarskim šeširom u stilu holivudske zvijezde Marlene Dietrich. Briljirala je u mnogim „rolama u hlačama“, iako muških dječjih glumaca u to doba nije nedostajalo. Publika ju je obožavala gledati u ulogama dječaka Cedrica Errola u *Malom lordu*, Ahmeda i Mehe u *Hasanaginici* te Ivce u *Ivici i Marici*.

NARODNO KAZALIŠTE

TRG KRALJA ALEKSANDRA

Zagreb, uredjelja 17. septembra 1933.

Predstava 17. Irvan predbrojke.

Početak u 3 sata

9-11 put

Tonček i Točkica

(„Pünkechen und Tontchen“)

Dramatizacija istoimenog romana za djecu s predigrom, 13 međazana i 13 slika.

Napisi: **Erich Kästner**. Prevod i lokalizacije Tomislav Pripit.

Redatelj: Alfons Verič.

Scenograf: Ljubo Bubić.

L i c a :
Gospodin Kalipetel - August Čilić
Točkica - Lea Deutsch
Tonček, znan prijatelj - Mali Rele
Gospodin Batinč, Točkicin otac - Alfred Grünhut
Gospoda Batinč, Točkicina majka - Beta Križeta
Gđa. Krunica, Točkicina odgojiteljica - Olga Hofer
Dobela Jažla, kuharica obitelji Batinč - Miciša Žitar
Gospoda Gostić, Tončkova majka - Jovanka Jovanović
Vrignjemeti Marko, zaračnik - Milan Lebić
gospođica Krunica - Anđelko Šimac
Brcko Klepetalo - Emil Karasek
Učitelj Kočnica - Josp. Butić
Dječak, mmar - Martin Matoković
Prvi stražar - Milan Vojnović
Drugi stražar - Antun Pavleković

Prolaznici, djeca, stražari itd. - Mjesto radnje: Zagreb.

Garderoba male „Lea“ iz salona „Bibi i Baby“, Dolmanova 3 (Prolaz Točkance) Sportske haljine

Bela Križeta od tla, Rosi, a večernja haljina iz salona Ženka Singer.

Uredaj dječje sobe od tla „Zmaj“ Ulica bar. Jelačića 2.

Duga stanka iz 6 slika.

Ulazne cijene	Paket-urede I i II. red	D 30— (12—3)	Bulvan I. red	D 14— (12—3)
Lea Muzina	Paket III. red	D 24— (12—3)	Bulvan II. red	D 10— (12—3)
Lea i tat	Paket IV. red	D 18— (12—3)	Bulvan III. red	D 8— (12—3)
Lea i tat	Paket V. red	D 12— (12—3)	Bulvan IV. red	D 6— (12—3)
	Paket VI. red	D 10— (12—3)	Dati i galerija	D 3— (12—3)
	Paket VII. red	D 8— (12—3)		
	Paket VIII. red	D 6— (12—3)		
	Paket IX. red	D 4— (12—3)		
	Paket X. red	D 3— (12—3)		

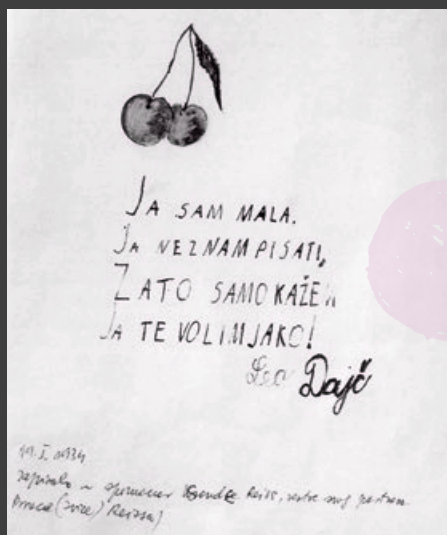
U gornji povlačen cijena sadržana je taksa u korist Central. pozn. fonda članova pozorišta Kr. Jugoslavije

Na sve ulaznice nadoplaćuje se 50 para u korist Crvenog Krsta

Blag. se otvara u 2¹, početak u 3, a svršetak u 5 s.
Kupujte blokove! — 25% popusta na ulaznim cijenama.

Izdaje „BO“ Centromarket, Zagreb

Znatiželjni su suvremenici Lea Deutsch često poistovjećivali s likom Točkice iz Kästnerova romana koji je igrala u predstavi. Jednom se prilikom mlada diva požalila: „To nije baš ugodno kad idu za mnom i viču: *Točkice!*“. Zagreb je u tridesetim godinama 20. stoljeća bio mali grad u kojem su mladu glumicu ljudi na ulici bez poteškoća mogli prepoznati.

Lein crtež i tekst u spomenaru Sande Reiss, sestre njezina glumačkog partnera Ivana Brace; u siječnju 1934.

Lea je brzo postala ljubimica tiska. Novine su pisale o njenim uspjesima, a ona je davala brojne intervjuje i izjave.

»S VIJET.

Nada Tončić Foto Oetmear

talentirane djece na kazališnim daskama. Ne samo sigurnost, već i posvećenošću prosojećenje uloga frapiralo je svakoga. Kao kakvi odrasli, rutinirani glumci. Neosporivi kazališni instinkti, koji je zadivio gledaoce. Te dvije male kreacije, a velikih uloga, zaista

Točkica i učitelj

VELIKI I MALI

Od našeg ženskog pjevačkog podmlatka ističe se sopran gdjice Nade Tončić, koja je već opetovano nastupila u zagrebačkoj radio stanici (zadnji put minule subote), a zapažena je bila navlastito u »Božićnoj priči« R. Matza. — Vladimir Rajačić mladi je talentirani pianista, rodom Osječanin, a u Parizu je svršio studije. S uspjehom je nastupio u našoj radio stanici. — Senzaciju malenih kod naših velikih pobudio je kazališni komad »Tonček i Točkica«, dramatizacija romana E. Kästnera (po T. Prpiću) — zapravo nesloci glavnih uloga mali Reiss kao Tonček i petgodišnja Lea Deutsch kao Točkica. Zagrebačka publika još nije vidjela ovako

Mali Reiss (Tonček) i Lea Deutsch (Točkica)

Vladimir Rajačić Foto Kaufmann

su senzacionalne. To je potpuno proživljavanje, kakvo nije ni kod velikih glumaca svagdanje. Ostale uloge glumili su glumci od zanata. »Tonček i Točkica« doživjeli su već niz repriza uvijek pred punom kućom uz silno odobravanje publike.

Tonček u školi

„Ona glumi, proživljuje do u tančine svoju ulogu, prirodna je i uvjerljiva tako nesporedno, da gledalac na trenutak mora doći u sumnju, da li je to sve samo teatar ili je to zbilja. Njezin smijeh nema nenaučenih akcenata, geste su joj slobodne, najprirodnije u izražaju. Mala je rođena rutinerka mimike – oči joj govore cijelu skalu ugodjaja i misli.“ (Jutarnji list, 14. lipnja 1933)

Lea — mala veličina

Najmlađa kći zagrebačke božice Thalije, petgodišnje dijete, nježni, mali kebreć, leptirić, kap rose na proletoj latici pupoljka.

Glumila je svojim bebama, pjevala im i pjesala. Ispred ove publike našla se ravno pred publikom našega kazališta i ushitila sva srca. Kad ona nastupa publika se pretvara u razdraganu majsticu, miluje ju svojim ushićenim smijeskom, dariva bosbonima i cvijećem i propilje nad njom pjesak oduševljene njeznosti.

Kritičari, mrki i strogi kritičari pišu o njoj s udivljenjem. U nekoliko tjedana ona je postala mezmizetom publike, glumaca, svega teatarskog svijeta. Ima već čitavi repertoar. Pjeva u »Grocici Marici«, glumi u »Graničarima«, u »Beatrici«, »Pred zalaz sunca« i »Silom bolesnik«. A pjesala je i pjevala Geyju na zabavi Udruženja glumaca. U svakoj je ulozi sasvim druga. To malo dijete govori i glumi i prenasa se u bit svoje uloge žarom nesvjesnog svojeg talenta.

Pjesala je u dobrotvornu svrhu baletnu točku na vršku peštin. Deklamirala je i sudjelovala na bezbroj prigoda. Pjesme i deklamacije na zagrebačkom radiju morala je na opći zahtjev opetovati. Iz pokrajine stigle su radiju za nju čestitke, a jedna ju slušateljica zamolila za njezin autogram! Sva se društva za njom otimaju. Sve traži njezino sudjelovanje. Bečki »Radio-Well« donosi čak i njenu sliku. Eto, već prodire njena slava u inozemstvo!

Nije dakle moguće propustiti s malom glumicom propikani interview.

Njena je biografija još kratka. Zove se Lea Deutsch, rođena je u Zagrebu i kći je ovdje-

njeg odvjetnika. Odgovara mi na pitanja tairno i djetinjski iskreno. Ona zna sadržaj svih komada u kojima glumi. Na pokusima sjedi i prati čitav komad, pije svaku riječ sa ustiju glumaca i kad ju pitaju: zar ti nije dosadno uvijek slušati, mala je gotovo uvriježena:

— Kak bi mi bilo dosadno!

(Ona govori pravom zagrebačkom kajkavštinom.) I pozna sve glumce i pripovijeda o njima — kak fino igraju!

I govori mi na lrsut tekst uloge svojeg partnera i svoju, a pri tom glumi i jedno i drugo. I pjeva mi pjesmice sa nečuvanim muzikalnim ritmom. Onda je pitam propiano:

— Koju ulogu najvolji glumiti?

— Ljuzju u »Umiljenom bolesniku«.

— A zašto baš ovu?

— Jer je najveća ... i jer uvijek vidim puno ljudi u kazalištu ...

Pa da nije pravo teatarsko dijete!

— Znate, ja bi rado igrala takvu ulogu, da glumim ne samo u jednom činu — nego sva tri činala! To bi ja odmah naučila.

— Ali bi se mogla zabuniti i krivo izaći na pozornicu.

— Kak bi se zabunila, kad mi onaj gospodin za pozornicom deset puta veli, kad je na meni red! Pak ja sam već i bez probe igrala u »Graničarima« Prisku — to mi je bila prva uloga! Da, a jedne sam nedjelje nastupila tri puta.

— Kako je to moguće?

— Čisto lahko! Popodne sam glumila u velikom kazalištu u »Grocici Marici«, onda sam

otila u malo kazalište i tamo igrala u »Graničarima«, a na večer u »Pred zalaz sunca«.

Ona zna što može. I već se buni protiv nekih uloga.

U drami »Pred zalaz sunca« njezina uloga se sastoji iz jedne jedine izreke: »Cestitam ti, dragi djede«.

U njezinoj je ulozi propisano, da čestita djedu — ali da čestitku izreče gospodinu, koji stoji pored djeda. Netko iz publike joj je rekao:

— To je ona mala, koja se je zabunila i čestitala krivom djedu«.

Ovo se je strašno kosnulo! I odmah ide direktoru Bachu i veli:

— Tak badaste role ne bum više igrala. Neka gospodin Strozzi prije nek se digne zastor, kaže publici, da je tako u komadu pisano — da ne bi midili, da sam se to ja zabunila i čestitala krivom djedu«.

Naravno pitam ju: što je s tom zabunom, a ona samršti svoje velike krasne crne oči:

— Molim vas, zašto tamo piše, da moram krivom djedu čestitati! Publika misli, da ja neznam, koji je moj djed. A znate, jedanput ću baš čestitati pravom djedu, pa makar me direktor »bude spotal« (makar će me grdit).

Eto mala glumica ima već i svoju aferu! Ali se ipak veseli novim ulogama, a čeka ih kao prava kazališna diva. Na koncu interviewa dala mi je — autogram! Napisala je svoje ime krasnim ravnim potezima, malom sitnom ručicom.

Kritičari pišu o njoj da je pravo čudo. Velika umjetnica Nina Vavra veli, da je mala veličina. Kad se to malo čudo talenta razvije — bit će od njega velika veličina i onda će imati u ovim retcima svjedoke svojih prvih uspjeha — u petoj godini njenog proljeća!

Lea Deutsch kao mala Julijka u opereti
»Grocica Marica«

Lea Deutsch kao Ljuzja u komediji
»Silom bolesnik«

Lea Deutsch kao Geyja na silvestarskoj zabavi
Udruženja glumaca

Iz novina *Ženski list*, travanj 1933, br. 4, str. 32.

„Znate, ja bi rado igrala takvu ulogu, da glumim ne samo u jednom činu — nego sva tri činala! To bi ja odmah naučila.“

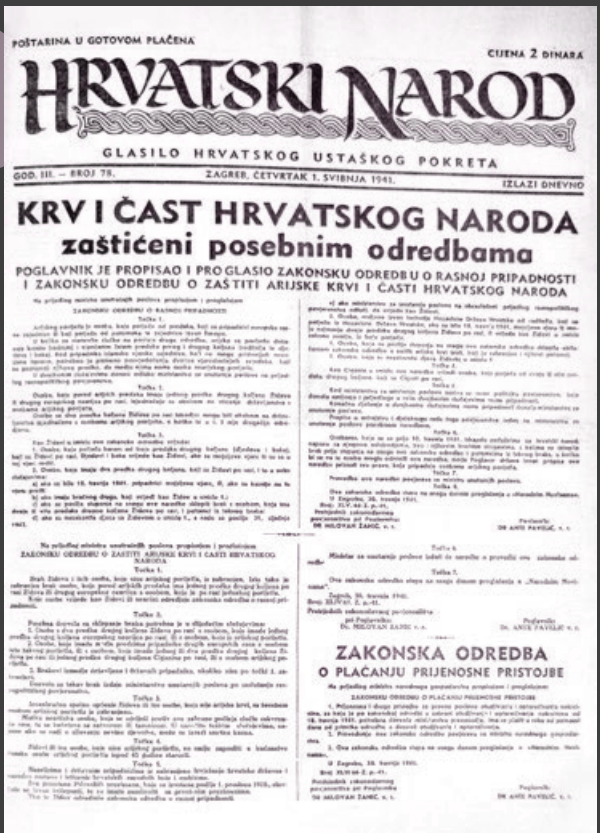
Ženski list, 1933.

„Ja se tamo, u teatru, najbolše zabavljam. Kad sam u kazalištu, meni je kao da se doma igram! [...] Ne sili mama mene, da ja predstavljam, nego me samo sili, da ja jedem ono kaj meni niš ne šmeka.“

Novosti, 1935.

Lein se život dramatično promijenio u proljeće 1941. nakon što su nacistička Njemačka i fašistička Italija sa svojim saveznicima podijelile Jugoslaviju te stvorile Nezavisnu Državu Hrvatsku (NDH). U toj su marionetskoj državi na vlast bili postavili hrvatski kolaboracionisti – ustaše. Oni su uveli antisemitske „rasne zakone“, a proganjali su i ubijali ne samo Židove, već i Srbe, Rome i one Hrvate koji se nisu slagali s njihovim režimom. Lea kao Židovka više nije smjela glumiti, posjećivati kazalište niti ići u školu.

Nakon osnivanja NDH židovsko stanovništvo moralo je prijaviti svoju imovinu nadležnom ministarstvu. Bila je to zapravo pljačka imovine Židova. Lein otač Stjepan Deutsch također je morao prijaviti što sve ima. Obitelj Deutsch je dobila od ustaša nalog da napusti stan u centru Zagreba, ali je ipak došlo do promjene – mogli su ostati živjeti u svome domu, ali su morali primiti jednog ustašu, koji je živio s njima.

Od rujna 1940. Lea je nastupala u predstavi *Spis broj 516* (lijevo je scena iz te predstave). Publika ju je već doživljavala kaoiskusnu glumicu. O Leinu tragičnom izbacivanju iz kazališta nakon dolaska ustaša na vlast svjedoče i dva plakata te predstave: 12. ožujka 1941. u sedamnaestom prikazivanju Lea glumi svoju ulogu Silvije, a već u sljedećem prikazivanju, 3. svibnja, zamijenila ju je Božica Špoljar.

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE U ZAGREBU

FRANKOPANSKA ULICA

12. ožujka 1941. Početak u 3 sati Prikazivanje 245.

SPIS BROJ 516

Komad u tri čina. Napisa Goro H. Senekić. Postavio na pozornicu: ALFONSS VERELI
LICA:

Janko Stazić	Dobravko Dajin
Dr. Valent, njegov otac	Mato Grković
Dr. njegov otac	Radolf Kukić
Marija, njegova sestra	Girola Hami
Lea, Marija ml.	Stefan Jerić
Silvije, Lukina kći	Lea Dvornik
Gospoda Panika	Nina Vavra
Okupnik	Janko Bokalo
Gospodin u političkom	Emil Karanik

Događa se u Zagrebu ovo tme u prvoj kati Stanovne kuće.
Iznadu svakog čina razmak od dva mjeseca.
Dula stanika im II. čina.
Scenograf: MARIJAN TREPSKE

TELEFON	13. 311. Poštanska kupa	13. 311. VIKTORIA I DVOJE
KAZALIŠTE	13. 311. VIKTORIA I DVOJE	13. 311. VIKTORIA I DVOJE

Cijene sjedala po Din 3,-, 5,- i 8,-

Blagdan na otvara u 2. početak u 3. svjetlost u 9. sati.

Štampao: MARIJAN TREPSKE

HRVATSKO DRŽAVNO KAZALIŠTE U ZAGREBU

MALO KAZALIŠTE

3. ožujka 1941. Početak u 7 sati Prikazivanje 304.

SPIS BROJ 516

Komad u tri čina. Napisa Goro H. Senekić. Postavio na pozornicu: ALFONSS VERELI
LICA:

Janko Stazić	Dobravko Dajin
Dr. Valent, njegov otac	Mato Grković
Dr. njegov otac	Radolf Kukić
Marija, njegova sestra	Girola Hami
Lea, Marija ml.	Stefan Jerić
Silvije, Lukina kći	Lea Dvornik
Gospoda Panika	Nina Vavra
Okupnik	Janko Bokalo
Gospodin u političkom	Emil Karanik

Događa se u Zagrebu u prvoj kati Stanovne kuće.
Iznadu svakog čina razmak od dva mjeseca.
Dula stanika im II. čina.
Scenograf: MARIJAN TREPSKE

TELEFON	13. 311. Poštanska kupa	13. 311. VIKTORIA I DVOJE
KAZALIŠTE	13. 311. VIKTORIA I DVOJE	13. 311. VIKTORIA I DVOJE

Cijene sjedala po Din 3,-, 5,- i 8,-

Blagdan na otvara u 2. početak u 3. svjetlost u 9. sati.

Štampao: MARIJAN TREPSKE

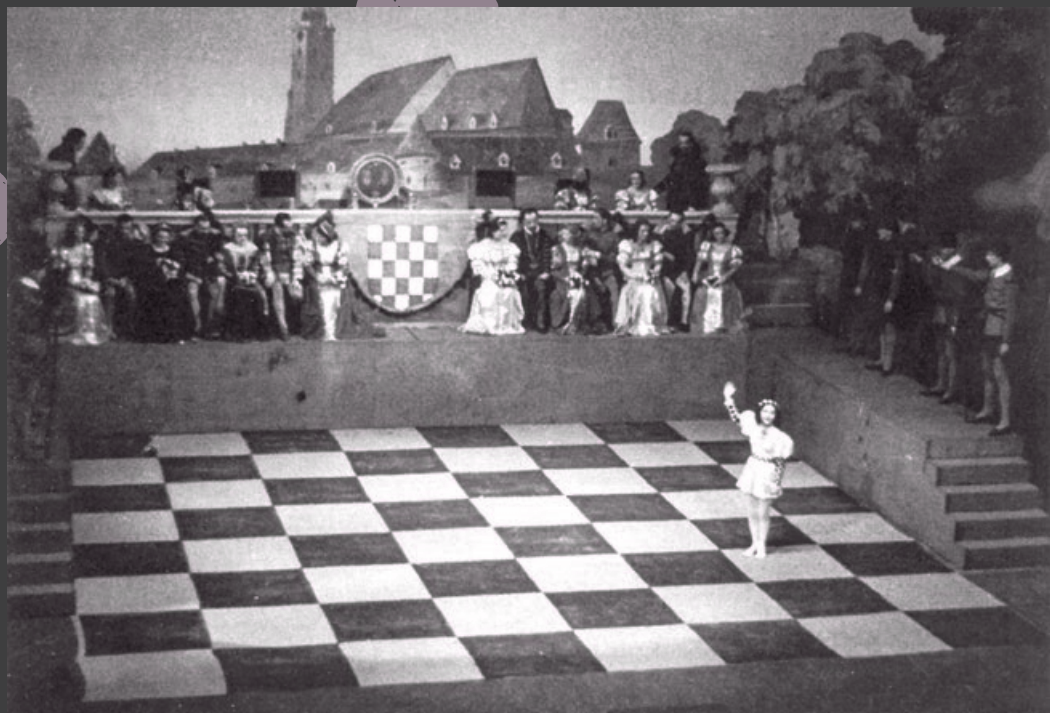
Ča proljeće donasamo
mami, kraljici, bojama i zvezicama svjetli izbor kao i do sada.
STOFOVI - SVILE - ŠANTUNG

Pomozite
Lebinec
Radimo od 7

Ča proljeće donasamo
mami, kraljici, bojama i zvezicama svjetli izbor kao i do sada.
STOFOVI - SVILE - ŠANTUNG

Pomozite
Lebinec
Radimo od 7

U ožujku 1941. godine Lea je u komadu *Živa šahovska igra* u ulozi „igre“ posljednji put nastupila u Hrvatskom narodnom kazalištu.

„Dopustite nam, dame i gospodo,
/ Da odigramo čudnu partiju,

Gdje glumci bit će šahovske figure!
/ I neće bit to ništa novoga,

jer život naš i prošlost čitava,
/ Pa i sve ono, što još dolazi

nije drugo – nego partija.
/ Trajna borba, il poraz, il pobjeda

U kojoj ljudi samo su figure! [...]
/ I s time je naša igra svršena!“

Ustaške vlasti su već u lipnju 1941. donijele odluku: „Svi Židovi po rasi stariji od 14 godina da imaju nositi, kada su izvan vlastitog stana židovsku oznaku u obliku okrugle limene pločice, promjera 5 cm. Ploča mora biti žuto obojena i na njoj u sredini crnom bojom označeno veliko slovo Ž [...] Ovaj se znak ima nositi vidljivo na lijevoj strani prsiju.“

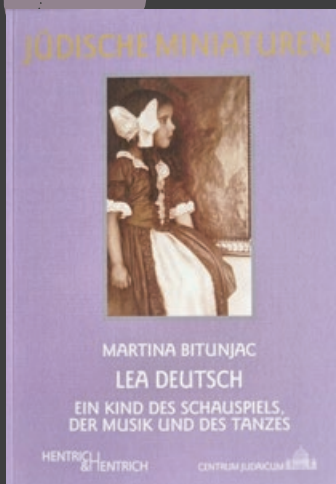
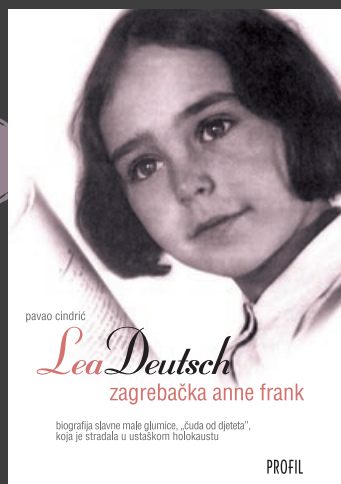
Ulaz u logor Auschwitz-Birkenau.

Lea, njezina majka i brat deportirani su u svibnju 1943. u nacistički koncentracijski logor i logor za istrebljenje Auschwitz-Birkenau. Bili su žrtve Holokausta, sustavnog ubijanja Židova koje su nacisti i njihovi kolaboranti provodili u Drugom svjetskom ratu. Smrću Lee Deutsch i njenih drugih sunarodnjaka Židova nestao je jedan važan dio europskoga kulturnog identiteta.

Spomenik žrtvama Holokausta u Zagrebu.

Uspomena na Leu Deutsch brzo je nestala i mlada je kazališna diva dugo vremena bila zaboravljena. No u posljednje vrijeme vidljiv porast interesa istraživača i autora, među njima i filmskih, za njezin život i djelo te tragičnu sudbinu. Objavljene su dvije knjige (jedna na dva jezika: njemačkom i hrvatskom) i snimljen igrani film, a nedavno je u Zagrebu postavljen i „kamen spoticanja“ na njezinu uspomenu.

AUTORI
dr. sc. Martina Bitunjac
prof. dr. sc. Damir Agičić

GRAFIČKI DIZAJN
Ana Vujasić, Banian ITC

ISBN 978-953-49714-1-3

IZVORI

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU / Muzejsko-kazališna zbirka; Hrvatski državni arhiv; Nacionalna i sveučilišna knjižnica / Grafička zbirka; Javna ustanova Spomen područje Jasenovac; Spomenička knjižnica, arhiv i zbirka Brlić, Slavonski Brod; Branko Ivanda; Profil knjiga (Pavao Cindrić); privatne zbirke Martine Bitunjac i Ane Vujasić.

Zahvaljujemo svim institucijama i pojedincima koji su omogućili da se priredi ova izložba te objavi knjižica, napose vlasnicima prava na fotografije.

Dodatne materijale u vezi izložbe i sudbine Lee Deutsch, kao i Holokausta u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i Europi, možete vidjeti na www.klifofest.hr.